

גליון תנשא + עדש"ק פרשת נח

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

”צדיק בדורותיו” – הצורך בב' הפירושים

אל תירא מ”מים רבים”!

דין שליחות בעשיית התיבה

העניינים נפעלים בעולמות העליונים

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

הבדלים בענינים וסוגיות, כלומר ישנן דרגות בהבנה, ועבודת האדם היא להכשיר עצמו לעלות בהשגה וידיעה, כלומר מלבד קיום ההלכות הנוגעות לפועל צריכה להיות גם הידיעה כו'. ואילו בפנימיות התורה העיקר הוא העבודה בהכשרת עצמו לקבלת עול, לעשות גם מה שלא מובן, שתהי' ההתמסרות לחסידות, ואז ממילא גם באיש פשוט מתהווים הענינים בעולמות העליונים לאמיתתם כפי שהם.

(תרגום מלקוטי דיבורים ח"א עמ' 49 ואילך - לקוטי דיבורים המתורגם ח"א עמ' 38-39)

פתח דבר

בעזרי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת נח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תנשא), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויזכר לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקרא אני דודש..... ב

אלה תולדות נח נח איש צדיק נח

יבאר שב' פירושי רש"י בטעם הזכרת צדקתו של נח נצרכים, כי א' מתאים יותר לסדר הכתוב, וא' לפירוש הפשוט של התיבות, ויתרן מה שלא הביא פירוש הרמב"ן אף שלפירושו יתורן מה שלא נזכר צדקתו בפ' נח

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 36 ואילך)

פנינים..... ה

האם חי נח בדורו של אברהם? (ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 18 ואילך)
מתי לא שמשו המזלות בימות המבול? (ע"פ לקוטי שיחות ח"י עמ' 20 ואילך)

יינה של תורה..... ו

זכר צדיק לברכה – ולתועלת בעבודתו

לשון הרע מגלה את הרע הנעלם בנפשו של המדובר / דיבור בשבחו של צדיק מסייעו בעבודת ה' / סיפור שבחו של נח - כשמדובר על עבודתו / להיות "כלי" להמשיך שפע טוב מלמעלה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 36 ואילך)

פנינים..... ט

אל תירא מ"מים רבים"! (ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 286 ואילך)
הפיזור טוב ומועיל (ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 38 ואילך)

חידושי סוגיות..... י

דין שליחות בעשיית התיבה

יקדים מחקירת הצפע"נ בגדר חיוב בנין התיבה, ויקשה באופן בניינה ע"י נח / יתלה ב' האופנים שמצינו ברש"י שהוא תלוי בחקירה הנ"ל אי החיוב הי' בהבני' עצמה או במציאות התיבה; או בדרך אחרת דלכו"ע החיוב הי' בהבני' עצמה כמו בסוכה, ואיפליגו אי שייך שליח בבני נח

תורת חיים..... יג

כל חלב – לכל יהודי!

דרכי החסידות..... יד

הענינים נפעלים בעולמות העליונים

צוות העריכה וההגה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום הירשטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד, 6084000 • טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidutil@gmail.com
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. #BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

יחדיו יוצא ניגון מתוק מעורר ומענג את הנפש. אבל מי שאינו חכם בחכמת הנגינה, הרי גם בנגיעתו בנימה של הכינור, או בתופפו בתוף – יוצא קול, והקול היוצא הוא גם כן כפי חוקי הנגינה, אך הוא אין לו ידיעה בזה.

הון שמור בעולמות העליונים

והמשל בזה יובן לכל, על פי הידוע כי "חמשה שמות נקראו לה: נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה", כלומר, יש חמש דרגות בנשמה, שהן תחתיים, שניים, שלישיים, רביעיים, חמישיים, הכוללים כל ארבעת העולמות אצילות, בריאה, יצירה, עשי, ועולמות האין-סוף שלמעלה מן אצילות, שכל זה ישנו ומשתקף בכוח הנפש, כפי הלשון הידוע אשר כוחות הנפש הם מעשר ספירות דאצילות, ורעותא דלבא ומסירות נפש הם מעולמות האין-סוף שלמעלה מאצילות, שהדרך של רעותא דלבא ומסירות נפש בעבודת קריאת שמע, נעשתה ב"ה על ידי תורת החסידות דרך סלולה לרבים. כלומר, של"תחתיים" יש קשר ל"חמישיים".

כשיהודי עולה לתורה כאן בתחתיים ואומר "ברכו את ד' המבורך", הרי למרות שאין הוא יודע את הכוונות המתאימות, נאמר כמאליו "ברכו את ד' המבורך" בכל ארבעת העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשי. כשם שהנפש אומרת בעולם העשי, כך אומרים רוח ונשמה וחי' בעולמות יצירה-בריאה-אצילות, וכל זה נקלט ב"יחידה", כמו שהוא בעולמות האין-סוף שלמעלה מאצילות. כאן ישנם הבדלים, יש שידוע כל פרטי הכוונות, ויש שידוע רק את כללות הענין, ויש אשר גם כללות הענין איננו יודע, אך מכל מקום, הענין מתהווה בכל העולמות העליונים כדוגמת המשל הנ"ל של יציאת הקול מהנימה, גם כשלאדבון אין הוא יודע זאת.

ברם, אי הידיעה היא בתחתיים בלבד, ואילו למעלה מתחתיים כבר יודעים. על כך כתוב "וצדקתו עומדת לעד", יש לו הון שמור בעולמות העליונים, ובמשך הזמן – ידע.

אנשים פשוטים בידיעה נוטלים חלק בעמידה בהיכלי צדיקים

בכך נבין דבר פליאה. יתן השי"ת אריכות ימים ושנים טובות ומאירות בגשמיות וברוחניות לכל ישראל ונראה בביאת גואל צדק כו'. בגן עדן, הן בגן עדן התחתון, שהוא גם כן דרגא די מכובדת, ומה גם בגן עדן העליון, שבו הצדיק יושב בהיכלו וסביבו צדיקים, חסידים, גאונים, בני תורה, וגם בעלי בתים פשוטים ובעלי מלאכות – מתעוררת פליאה: מילא ביחס לחסידים, לגאונים, לבני תורה, מובן שהם נמצאים בהיכל הצדיק, אך היהודים הפשוטים, אומרי התהלים הפשוטים ושומעי "עין יעקב", יהודים סתם המצטרפים באקראי להתועדות חסידית – איך הם מגיעים לשם? אך הענין הוא שאיש פשוט שבא לבית המדרש במגפי השוק כדי להתפלל בציבור, ועולה לתורה, אומר תהלים, שומע "עין יעקב", עוזר לבני תורה, בא לשמוע כשלומדים או אומרים חסידות, הרי למרות שאין הוא מביין, הענין מתהווה בכל זאת, והחשבון בא לבסוף. זה הטעם שגם אנשים פשוטים בידיעה נוטלים חלק בעמידה בהיכלי צדיקים.

מכל האמור נבין שקיים הבדל בין גליא שבתורה לפנימיות התורה. בגליא שבתורה ישנם

אלה תולדות נח נח איש צדיק גו'

יבאר שב' פירושי רש"י בטעם הזכרת צדקתו של נח נצרכים, כי א' מתאים יותר לסדר הכתוב, וא' לפירוש הפשוט של התיבות, ויתרין מה שלא הביא פירוש הרמב"ן אף שלפירושו יתורין מה שלא נזכר צדקתו בפ' נח

בריש פרשתנו: "אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים הי' בדורותיו, את האלקים התהלך נח. ויולד נח שלשה בנים, את שם את חם ואת יפת". – ובפירוש רש"י מפרש בשני אופנים את זה שאמר הכתוב כאן "נח איש צדיק":

"אלה תולדות נח נח איש צדיק – הואיל והזכירו סיפר בשבחו, שנאמר 'זכר צדיק לברכה'; דבר אחר: ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים".

ויש להעיר, כי הפירוש השני ברש"י מקורו בבראשית רבה כאן (פ"ל, ו): "מה הן פירותיו של צדיק? מצוות ומעשים טובים"; אך רש"י השמיט "מצוות", והזכיר רק "מעשים טובים".

ויש לבאר דיוק זה:

"מצוות" הם מעשים המחוייבים מכח מצות ה', ואילו "מעשים טובים" הם מעשים שעושה האדם בתור "טוב" נוסף, לפנים משורת הדין כו'.

ומעתה מובן (בדרך הפשט), שקיום "מצוות" – מעשים שמחוייבים בהם – אינו ממעלת ה"צדיק" דוקא, אלא שייך הוא לכל אדם (ובלבד שלא יהי' "רשע");

ודוקא "מעשים טובים" (באופן שלפנים משורת הדין) הם אלו שמיוחדים לצדיק, "שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים".

ואכן, נח הי' בעל "מעשים טובים" – כי מלבד זה שהוא קיים את מצות ה' לעשות תיבה כו' (שבזה הי' מחוייב מכח ציווי ה'), הרי מסופר עליו כי הוא הרבה טוב בעולם גם באופן שלא נצטווה עליו. וכדברי רש"י בפ' בראשית (ה, כט): "עד שלא בא נח לא הי' להם כלי מחרישה, והוא הכין להם; והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזורעים חטים מקללתו של אדם הראשון, ובימי נח נחה".

המדרש מדרש לכות
הרה"ת משה וונגט
לאה שחיו בייטלמאן
לחיים מאושרים בכל
בשמוות וברוחניות

הענינים נפעלים בעולמות העליונים

בפנימיות התורה העיקר הוא העבודה בהכשרת עצמו לקבלת עול, לעשות גם מה שלא מובן, שתהיה ההתמסרות לחסידות, ואז ממילא גם באיש פשוט מתהווים הענינים בעולמות העליונים לאמיתתם כפי שהם

כדי שהדבר ישפיע יש צורך בדיעת והבנת הענין

הכל חייבים לדעת בבירור שלימוד בלי עבודה ופועל, כבר אמרנו לעיל, אין זו חסידות. חסידות חייבת להשפיע בעבודה בפועל. אמנם כדי שהדבר ישפיע יש צורך בדיעת והבנת הענין, כל חד לפום שיעורא דילי' (-כל אחד לפי שיעורו), שלשם כך יש צורך בזמן רב לפני המועד. ואז כשמגיע המועד של פסח והוא לומד שוב את הענין הנוגע לפסח בקצרה, ומתפלל בענינים אלה וחוגג בהם את הפסח, או כשהוא לומד את הענין של ראש השנה ומבטא את הלימוד בקבלת עול -- בא אז הענין לידי מימוש. בכך גופא ישנם בודאי הבדלים אם ובאיזו מדה נמצאים בדרגא המתאימה, אך ודאי שתועלת ישנה גם באלה שיש להם רצון כללי בלבד.

נבין את הדברים במשל גשמי: נגינה היא חכמה גדולה, ובשימוש בכלי זמר ישנן הרי חכמות עמוקות באופני הפקת הקול והתגלותו, הן ביחס לכל קול וקול לעצמו, והן באשר לשיתוף ומיזוג מספר קולות מכלי זמר אחד, ובמיוחד בהרכבת נגינה היוצאת מכמה כלי זמר יחד, אשר כולם צריכים להיות מתאימים לפי חוקי חכמת הנגינה. והנה יש אלה שהם חכמים גדולים בחכמה זו, וכל מי שהוא כזה יודע שכאשר יגע באצבעו בנימה זו בכינור יוצא קול מסוים, וכאשר יתופף באצבעו בתוף יוצא קול אחר. וכן הוא בהרכבת כמה כלי זמר, עד שמבין כולם

לקראת שבת

ה

ב. אך אמנם יש להקשות, למה בכלל הביא רש"י פירוש זה ("ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים"), ולא הסתפק בהפירוש הראשון שפתח בו – "הואיל והזכירו סיפר בשבחו, שנאמר 'זכר צדיק לברכה'"?

[וכן הקשה במשכיל לדוד. ומה שתירץ "דלפירוש קמא קשה, דהכא לא נכתב שום ברכה אלא שבח, ואין זה ענין ל'זכר צדיק לברכה'; דבשלמא גבי 'ואברהם היו יהי' לגוי גדול ועצום' (וירא יח, יז-יח) התם שפיר מייית רש"י המדרש ד'זכר צדיק לברכה' אבל הכא לא דייק כל כך" – הנה כד דייקת בלשון רש"י, הרי אדרבה: כאן כותב רש"י בפשיטות "שנאמר 'זכר צדיק לברכה'", ואילו בפ' וירא – לגבי 'ואברהם היו יהי' לגוי גדול ועצום' – כתב רש"י "מדרש אגדה זכר צדיק לברכה".]

ומזה מוכח, שאליבא דרש"י הפירוש הפשוט של "זכר צדיק לברכה" הוא זה שיש לשבח את הצדיק כמו כאן (ולהעיר מבאר בשדה כאן), וזה שבפ' וירא הוא במשמעות של ברכה ואיחול – הרי זה "מדרש אגדה" בלבד. (וראה משנ"ת במדור זה באורך חוברת רפח, ע"פ מה שנתבאר בלקוטי שיחות ח"ה עמ' 36 ואילך).]

ונ"ל בפשטות, שלפירוש הראשון קשה סגנון הכתוב:

הכתוב פותח "אלה תולדות נח", ועוד לפני שהוא מפרט מי הם התולדות (שם, חס ויפת) – הרי הוא מפסיק מיד ב"מאמר המוסגר" בסיפור שבחו של נח ("נח איש צדיק"); ולכאורה, הי' צריך קודם כל לסיים מה דפתח ("אלה תולדות נח שם חס ויפת"), ורק אחר כך לספר בשבחו של נח שהי' "איש צדיק תמים גו'".

[וכמו שהוא בפ' וירא שם: הכתוב מזכיר את אברהם ומסיים מיד את הענין – "וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה", ורק לאחר מכן (בפסוק הבא) מברכו: "ואברהם היו יהי' לגוי גדול ועצום גו'"].

וזוהי העדיפות שבפירוש השני – שלפיו אתי שפיר: כיון שגם מעשים טובים הם "תולדות" של האדם, ואדרבה: הם עיקר ה"תולדות" – לכן מיד שאומר הכתוב "תולדות נח" הוא מפרט קודם כל את מעשיו הטובים, כדי להדגיש שזהו העיקר ב"תולדותיו", עוד לפני הבנים שנולדו ממנו.

[וכמ"ש בס' זכרון כאן (ועוד מפרשים): "לפי שעיקר תולדות הצדיקים הם מעשיהם, לא בניהם, שבניהם כטפל בערך מעשיהם, הקדים זכר מעשיהם לזכר בניהם"].

אמנם לאידך גיסא מובן, שסוף סוף פירוש הפשוט של "תולדות" הוא הבנים שנולדו לאדם, ולכן מביא רש"י גם את הפירוש הראשון שלפיו אתי "תולדות" פשוטו כמשמעו;

ואדרבה – הוא מקדים פירוש זה, להורות שפירוש זה עיקר הוא. כי, הקושי בפירוש הראשון הוא רק בהמשך הפסוקים, ואילו הקושי שבפירוש השני הוא בעצם תיבת "תולדות". [ועוד זאת (כמו שכתב במשכיל לדוד): לפי הפירוש השני הי' הכתוב צריך לומר "אלה תולדות נח מעשיו צדקתו תומתו"]. וק"ל.

ג. והנה כבר נתבאר כמ"פ שיש לדייק גם בהתיבות מן הכתוב שרש"י מעתיק ב'דיבור המתחיל'; ובנידון דידן: לכאורה (בשני הפירושים) רש"י מפרש רק את ענין "תולדות נח נח איש צדיק" – למה הוא מוסיף להעתיק גם את תיבת "א"ה" (שלפני זה)?

וי"ל בזה, ובהקדים:

הרמב"ן מפרש, ש"נח איש צדיק" בא בהמשך למה שנאמר בכתוב דלעיל מיני' - בס"פ בראשית: "ונח מצא חן בעיני ה'". והיינו, שהכתוב בא לפרש מדוע באמת "ונח מצא חן בעיני ה'" - משום ש"נח איש צדיק תמים גר".

ולפי פירוש זה יש לפרש את התיבות "אלה תולדות נח" כך:

לפני כן מסופר, כי אף שבנוגע לכל בני האדם אמר הקב"ה "אמחה את האדם", הרי שנח מצא חן בעיני ה' ולכן הוציאו מן הגזירה. וכיון ש"ונח מצא חן בעיני ה'" הוא הסבר על כך שהוא יצא מכלל גזירת המבול, לכן ממשיך הכתוב "ואלה תולדות נח", שמציאת החן של נח בעיני הקב"ה פעלה (לא רק ביחס אליו בעצמו, אלא) גם ביחס לילדיו, "תולדות נח", שגם הם יינצלו; ולאחר שמסיים הענין, מבאר הכתוב את הטעם לזה שנח מצא חן והציל עצמו ותולדותיו - משום ש"נח איש צדיק".

והנה, אף שפירוש זה הוא, כמובן, דוחק בלשון הכתוב - הרי לכאורה לפי פירוש יתורן קושי כללי המתעוררת בשני הפירושים שהביא רש"י - והוא: למה לא הזכיר הכתוב ענין זה ד"נח איש צדיק תמים" כבר בפרשת בראשית?

כלומר: לפי הפירוש הראשון - "כיון שהזכירו סיפר בשבחו", הרי מיד בפרשת בראשית, כאשר מוזכר נח לראשונה, ה' צריך הכתוב לספר בשבחו ("הואיל והזכירו")!

וכן לפי הפירוש השני - הרי תולדותיו של נח נזכרו כבר בפ' בראשית (ה, לב) - "ויולד נח את שם את חם ואת יפת"; ואם אכן "עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים", איך יתכן שבתחילה (בפ' בראשית) מזכיר הכתוב רק את תולדותיו הגשמיים, ואילו את ה"מעשים טובים" הוא מזכיר מאוחר יותר, רק בפרשתנו?!

[וכבר שקו"ט בזה המפרשים, וראה בארוכה במדור זה בתשע"א. אך לאחר כל מה שנתבאר שם עדיין יש דוחק בדבר, כמובן].

וא"כ הגם שהפירוש שהביא הרמב"ן הוא, כמובן, דוחק בלשון הכתוב - הרי עכ"פ לפי פירוש זה הרווחנו ליישב את הקושיות הנ"ל. ומעתה יש לשאול: כיון שרש"י הביא שני פירושים, אף שבכל אחד מהם יש קושי (כנ"ל בארוכה), מאי פסיקא ל' שלא הביא כלל פירוש שלישי זה?

וזהו מה שהעתיק רש"י תיבת "אלה" כי מזה יובן הטעם לשלישית פירוש זה:

כלל הוא בתורה, ומובן גם בדרך הפשט, שבכל מקום שנאמר "אלה" - בלי וא"ו המקשר ("ואלה") - הרי מתחיל בזה ענין חדש, שאינו המשך להקודם (וראה פרש"י ר"פ משפטים: "כל מקום שנאמר 'אלה' פסל את הראשונים"). ובכן, כיון שכאן נאמר "אלה תולדות נח", בהכרח לומר שאין הפירוש שפסוק זה הוא המשך להפסוק הקודם, אלא שמתחיל כאן ענין חדש.

העדרת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת בחיי היום יום

כל הלב - לכל יהודי!

יחס מועדף - לזולת!

...פעם שאלו [את בעל התניא, אדמו"ר הזקן] "מהו ענינו של חסיד?", ענה, שזה איש המוותר על תועלת עצמו ולא עוד אלא שאין נמנע מהיזק לעצמו ובלבד שיביא תועלת לאחר.

וכיון שהי' זה בעת תוקף המחלוקת אז [נגד החסידות], חזר השואל ושאל, שאין רצונו בראי' לזה מתורת הנסתר, אלא דוקא מתורת הנגלה.

וענהו רבינו הזקן, שזהו גמרא מפורשת (נדה יז, ע"א) שורפם חסיד, אף שעל ידי זה מוסיף לעצמו, עיין שם בתוספות.

וקישור ענין זה בתורת החסידות והדרכותי', יש לבאר בפשטות:

כי הרי, על פי שלחן ערוך, ידוע הכלל: "מאי חזית דדמי דידך סומק טפ"י, ובמילא הוא גם כן להיפך, ד"מאי חזית דדמי דחברך סומק טפ"י".

מה שאין כן תורת החסידות המעמידה את "הדגש" בזה, שתחלת העבודה צריכה להיות למעלה מן הטעם ודעת וחשבון, ורק זה יכול לשמש יסוד חזק לקיום התורה ומצוות כדבעי, וכשאין נכנס בחשבון, הרי לכל לראש מתענין בטובת רעהו,

ובפרט כשנזכר על הטעם דהכרח העבודה שלמעלה מטעם ודעת וחשבון:

אם יאחז בעשיית חשבון, אפילו חשבון דקדושה, הרי ידוע שמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, ובמילא גם עמו ידקדקו אם בעל חשבון הוא בהנהגתו במעשה ואפילו בדבור ובמחשבה, כי הרהורי עבירה קשים מעבירה, ואז הרי פשוט שאין זה כדאי בשבילו.

(אגרות קודש ח"י עמ' רע"ה)

לאהוב יהודי, כל יהודי,

כמו שהוא והיכן שהוא

...מצות "ואהבת לרעך כמוך" . . פירושה הוא - לאהוב יהודי, כל יהודי, כמו שהוא והיכן שהוא, ובאופן של "כמוך", כמו שאדם אוהב את עצמו, כחלק מעצמו - כפי שהדבר מוסבר בתלמוד ירושלמי (נדרים פ"ט ה"ד) - שיש לראות את הזולת כעצם מעצמי ובשר מבשרי - כגוף אחד ממש.

ו"כמוך" גם במובן זה: כשם שלגבי האדם עצמו, למרות שהוא רואה את חסרונותיו שלו, הרי (מצד אהבת עצמו) "על כל פשעים תכסה אהבה", ולמרות חסרונותיו הוא משתדל לספק לעצמו את כל צרכיו בגשמיות וברוחניות, בהתאמצות הגדולה ביותר, ועושה זאת בחיוניות - כך צריך להיות גם היחס שלו ליהודי אחר (ראה סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל).

במיוחד לאחר שבאשר לחסרונותיו שלו יודע כל אחד את האמת, ואילו באשר לחסרונותיו של האחר הרי "אין אדם יודע מה בלבו של חברו" (פסחים נד, ב. ולהעיר שהשווה זה שם לידיעת מלכות בשר ודם מתי תחזור (ראה אגה"ק סכ"ב)), והוא עלול בקלות לטעות בחשבון ובהערכה.

(תרגום מאגרות קודש חל"ב עמ' טז ואילך)

ובהנהגתו, שהתחלת ענין זה היתה רק כאשר הגיע אברהם לארץ כנען, בהיותו "בן חמש שנים ושבעים שנה" (לך יב, ד). ומובן שפיר מ"ש רש"י "אילו הי' בדורו של אברהם, שהרי באותו זמן כבר מת נח.

מתי לא שמשו המזלות בימות המבול?

עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישבותו מכלל ששבתו כל ימות הנבול, שלא שמש המזלות, ולא ניכר בין יום ולילה (ח, כב. רש"י).

הקשה הרא"ם: א. אם לא שמשו המזלות כל ימות המבול, איך ראה נח כש"חרבו פני האדמה" (ח, יג) והרי עדיין לא הי' אור בעולם? ב. איך ידע נח חילוק הימים, כדמצינו מהכתובים שחיה שבעה ימים כמה פעמים, והרי לא הי' ניכר בין יום ולילה? ג. הרי נח נצטוו להכין חלון לתיבה, ולא יזה תועלת הי' החלון אם לא הי' אור בעולם?

ויש לומר בתרי אנפי:

א. "שבתו כל ימות המבול" פירושו מ' הימים של ירידת המבול, כמו שכתוב "ויהי המבול ארבעים יום על הארץ" (ז, יז), ולאחרי מ' יום אלו כבר שמשו המזלות כרגיל.

ב. לאחר ק"נ יום כתיב "ויסכרו גו' ארובות השמים ויכלא הגשם מן השמים" (ח, ב), ולפי זה י"ל שכל עניני המבול שהיו תלויים בשמים - והמזלות בכללם - חזרו לסדרם אחרי ק"נ יום אלו.

ועפ"ז יתורצו כל הקושיות, כי כל חילוקי הימים בידיעת נח המובאים בכתוב, וגם ראיית נח שחרבו בפני האדמה, כולם אחרי מ' ימי המבול ואחרי ק"נ הימים, לאחר שחזרו המזלות לסדרם, ואז גם הי' תועלת בחלון. וק"ל.

האם חי נח בדורו של אברהם?

נח איש צדיק תמים הי' בדרתיו י"ש מרבתינו כו' שדורשים אותו לנא, לפי דורו הי' צדיק, ואילו הי' בדורו של אברהם לא הי' נחשב לכולם (י, ט. רש"י).

לכאורה יש לעיין בדברי רש"י "אילו הי' בדורו של אברהם": הרי אברהם נולד נ"ח שנה לפני מיתת נח, וכסימן האבן עזרא (כאן) "ואברהם אבינו בן נ"ח כאשר מת נח", וא"כ שפיר הי' נח "בדורו של אברהם"!

ויש לומר:

כתב הרמב"ם (ריש הל' ע"ז): "בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו, כיון שהכיר וידע התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם וכו'. כיון שגבר עליהם בראיותיו, בקש המלך להורגו, ונעשה לו נס. ויצא לחרן, והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם, ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והי' מהלך וקורא וכו' עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנאמר ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם. וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו, הי' מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות, והם אנשי בית אברהם ושתל בלבם העיקר הגדול הזה".

והיוצא מזה, שהגם שכבר בהיותו בן מ' שנה כבר הכיר אברהם את בוראו, מ"מ באופן השפעתו על דורו היו כמה דרגות: בתחילה רק "גבר עליהם בראיותיו", היינו שהסכימו לדבריו בעל כרחם; ורק כאשר הגיע לארץ כנען, שע"ז נאמר "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם" - אזי השפיע על "אלפים ורבבות" ש"שתל בלבם העיקר הגדול", ורק הם שנקראו בשם "אנשי בית אברהם".

ולפ"ז י"ל שזהו גם פירוש "דורו של אברהם", היינו הדור שקיבלו ממנו והלכו בשיטתו

העומדת ולא ממעשה בניינה), ובכלל בש"ס לא נזכר כלל הא דהבנין נתמשך לק"כ שנה.

ומעתה י"ל כהנ"ל דזה ודאי דהיכא דגדר החיוב הוא גוף העשי' א"א שאחרים יעשו.

ומעתה יש לקשרו לחקירת הפוסקים שבפתיחת הדברים כי י"ל דהענין בזה הוא דגם את"ל דאף חיובי דאורייתא שבהם החיוב על העשי' שפיר עושה ע"י אחרים משום שלוחו של אדם כמותו וכאילו עושה בעצמו (עיי' שו"ע אדה"ז אר"ח סרס"ג ק"א ח, לקח טוב להר"י ענגל בתחילתו), גבי נח לא שייכא גדר זה כי לית בהו דין שליחות (בגדר ד"כמותו").

ומעתה באמת עוד אפ"ל בדרך אחר מכהנ"ל, דהחילוק בין פרש"י לש"ס ופירושו לכתובים אינו תלוי בחקירת הרגצובי הנ"ל אם החיוב הי' על העשי' או על התוצאה, אלא לכו"ע החיוב הי' על העשי' ורק שבפירושו לש"ס נקט דאיכא שליחות בב"נ. וק"ל. ועיי' בעפרא דארעא (על ס' ארעא דרבנן למהרי"ט אלגאזי) אות א ס"ה שהסיק דגם לדעת הסוברים דאין שליחות בב"נ י"ל דקודם מ"ת דהכל היו בגדר ב"נ כולם שוים דיש שליחות מאדם לחברו.

וזזהו שדייק רש"י ונקט בל' הקושיא "הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה", דרצונו להדגיש דאין קושייתו בזה (כפשטות כוונת חז"ל (ראה הל' באגדת בראשית כאן)) רק אמאי לא הצילו בדרך אחרת לגמרי (ובדרך פשט המקראות אפ"ל דאין קושיא הלזו חזקה כ"כ כי זוהי דרך הרגילה להנצל מן המים) אלא עיקר התימה היא מה טעם לצוותו בטירחא זו לבנות הכל בעצמו. וע"ז תירץ, שכוונת הציווי שנצטוו כאן נח היתה לעשות עשי' בפ"ע המיועדת לעורר לתשובה, ועשיית ציווי זה היא ע"י שעוסק במעשה הבני' עצמו, היינו דאין העיקר כאן רק התוצאה דתיבה בנוי' ועומדת אלא חובת גברא לעסוק במעשה המעורר לתשובה, ולכך הוטרח לעשות הכל לבדו כי עי"ז דוקא יש כאן עסק תמידי שלו במשך כל הזמן בעשי' המעוררת הכל לתשובה.

מישא"כ בפירושו לש"ס (דאינו מדייק לילך בדרך פשט הכתובים דוקא) נקיט דהעיקר הי' התוצאה והנפעל, כצד הב' דהרגצובי, כי אזיל כשיטת הש"ס סנהד' קח. ואילך דלא מצינו התם דתוכחת דור המבול היתה קשורה עם מעשה הבנין, רק נזכר בסתם "שהי' נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה כו'" (עיי"ש עוד דמשמע ששאלת הרואים היתה רק ממציאות התיבה

זכר צדיק לברכה – ולתועלת בעבודתו

לשון הרע מגלה את הרע הנעלם בנפשו של המדובר / דיבור בשבחו של צדיק מסייעו בעבודתו / סיפור שבחו של נח – כשמדובר על עבודתו / להיות "כלי" להמשיך שפע טוב מלמעלה

כאשר מזכירה התורה בריש פרשתנו את "תולדות נח", מוסיפה התורה מיד: "נח איש צדיק". ובתכלית וחישיבות שבח זה, מבאר רש"י אשר דבר זה הוא כלל בכל פעם שמזכירים שמו של צדיק, שצריכים לשבחו: "הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר זכר צדיק לברכה".

ויש לתמוה: אם אכן ישנו צורך חשוב לשבח את הצדיק מיד עם הזכרתו, הרי הוזכר נח כבר בפרשת בראשית: "וילד בן ויקרא את שמו נח" (ה, כח-כט), "ונח מצא חן בעיני ה'" (ו, ח). ומדוע שם לא הזדוזה התורה להזכירו לברכה? (ראה במקור הדברים שהובא מה שיישבו המפרשים, ושקו"ט בדבריהם).

ובכללות הענין, יש להבין היטב מה צורך וחישיבות יש לשבח את הצדיק תיכף להזכרתו. וכאשר תבאר תועלת השבח לצדיק, נוכל ליישב קושיה האמורה, וגם ללמוד מכך הוראה בעבודה אשר יעבוד האדם את הבורא ית"ש.

לשון הרע מגלה את הרע הנעלם בנפשו של המדובר

כאשר אין האדם עוסק בסיפור שבחו של צדיק, אלא להיפך רח"ל שמדבר "לשון הרע", אמרו רז"ל (ערכין טו, ב) אשר דיבור גרוע זה "קטיל תליתאי" – ממית שלושה אנשים: המדבר לשון הרע, השומע, וזה שאודותיו דובר הדבר הרע. וכפי שנתבאר שם במפרשים (ראה פרש"י שם ד"ה "לאומרו") כיצד מביא לשון הרע לידי קטטה והריגת שלושה אלו.

לקראת שבת

(ראה מש"כ באברבנאל. ודלא כל' הציווי במשכן דלא נאמר "לך", וקדם להציווי "וכן תעשו" ולאח"ז כתיב "כל חכם לב גו' ועשו את כל אשר ציויתך". וראה לקו"ש חי"א ע' 164 ואילך). וע"פ מה שהעלה הגאון מרגצוב בחקירתו הנ"ל דהיכא דאיכא חיוב בלי "עשה" החיוב הוא פעולת העשי' גופא ולא התוצאה וה"נפעל" שעי"ז (וכגון לענין איסורין, דבכה"ג אינו עובר אלא אם עושה בפועל האיסור משא"כ בשנעשה ע"י שגרם לו להעשות) – י"ל דה"ה בנדו"ד שהחיוב הי' בהעשי' עצמה, וא"כ נתחייב נח לעשות בעצמו לבד כל הבנין, ונמצא דאדרבה – נזדרז ביותר בבנינה עד שהשלימה לבדו בק"כ שנים.

והנה בפירושו לסוכה נב: כ' רש"י דבבבית התיבה נשתתף עם נח גם שם בנו, והוא דלא כנ"ל בכוונת דברי רש"י על התורה. ומעתה י"ל דהדברים תלויים בחקירת הגאון מרגצוב הנ"ל גופא, כי אי נימא דעיקר החיוב הי' רק ע"מ שינצל מן המבול, ודאי החיוב אינו בהבני' עצמה, רק בהתוצאה שתהי' התיבה בנוי', וא"כ לא נתחייב לבנות הכל בעצמו דאין המצוה בהבני' עצמה. אבל לפי פשוט הכתובים (דבה אזיל רש"י בפירושו על התורה כידוע) הרי סיפור הדברים הוא דהציווי נאמר דוקא אחר שנזכר חטא הדור וקודם שנתפרש ע"ד גוף גזירת המבול עצמה ("ואני הנני מביא את המבול מים גו'") באיזה אופן תהי' כו' – ולהכי נראה יותר דאין הבני' אך ורק ע"מ התוצאה שיוכל להנצל אלא חיוב הי' בהבנין עצמו [אבל עצם הל' "עשה לך" הנ"ל אולי אפשר שאינו ראוי, כי מצינו לפרש נמי דהיינו משלך – עיי' סוכה ט. כז: ועוד, וכן "בשבילך" (ראה רד"ק כאן)].

ויל"ע מהו הצד לומר אופן האחר, שהציווי על הפעולה.

הנה כבר אמרו (מדרש לקח טוב פרשתנו, הובא ברש"י ו, ד) דק"כ שנה השתדל נח בבנינה. ולכאורה תימה גדולה היא, מפני מה נתעכב נח כ"כ בקיום מה שנצטווה, ובאיזה היתר לא נזדרז לקיים הציווי "עשה לך תיבת עצי גופר וגו'" אף שבזה היתה תלויה הצלתו וקיום כל העולם (ומפורש בכתוב דבבנין התיבה עשה נח "ככל אשר צוה אותו אלקים" ומוכח דעיכובו זה לא פגם בקיום מה שנצטווה). ובודאי אין לומר דרשות הי' לו לעכב בשביל להתעסק להשיב הדור בתשובה אחר שלא נאמר דבר וחצי דבר מזה בציווי שנצטווה (ובכל אופן לפ"ז הו"ל לעכב התחלת הבני', אבל אין כאן טעם להמשיך משך הבני' עצמה לק"כ שנה ולא להזדרז במעשה הבנין). ובאמת הי' נראה דהטעם פשוט, כי כמבואר בדחז"ל (שם ועוד) כל החיוב לבנות תיבה (אף ש"הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה") הי' "כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת לך והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם אולי ישובו". פירוש דהבני' עצמה היתה המעוררת לתשובה, ושפיר הי' לו יסוד וטעם להאריך בעסק הבנין כדי שיראוהו יותר ויפעל פעולתו יותר. אבל אין בתירוץ זה די כי גם אם יראו הבנין עומד על תילו משך כל השנים יועיל בודאי לזה. וק"ל.

ולזה נראה, דהציווי עצמו הוכרח מחמת גדרו להתקיים כן, וכדמשמע ממ"ש רש"י "ולמה הטריחו בבנין זה כו' ק"כ שנה", היינו שכן הכריח ציווי הקב"ה לעשות. והענין בזה, כי לשון הציווי "עשה לך" פירושו בפשטות הוא שנצטווה לעשותו בעצמו ולא אחרים

לקראת שבת

ט

והנה, מכך שמת זה שסיפרו אודותיו בעקבות לשון הרע, מוכח שגם הוא שייך בחטא ועוון זה. והדבר תמוה: תינח מה שנהרגין המדבר והשומע, שהרי חטאו בדיבור או בהאזנה אסורה, ומה גם שחטא חמור זה הושווה לעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים כאחד (ערכין שם); אך זה שדיברו לשון הרע אודותיו, מדוע ייענש, והרי לא היה לו יד וחלק בלשון הרע?

ויש לומר הביאור בזה: מצינו בכמה מקומות אודות כוח דיבורו של האדם. וכמו "לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן" (כתובות ח, ב) שדיבור האדם יכול להיות "מעורר את מידת הדין" (חזא"ג מהרש"א שם). ומעין זה אמרו "ברית כרותה לשפתיים" (מו"ק יח, א), שעל כן "אסור להוציא מפיו דבר פורענות על אדם מִישראל", שמא יתקיים הדבר ח"ו (שו"ע אדמו"ר הזקן הל' שמירת גוף ונפש סי"ב).

סיבת הזהירות בדיבור האדם, היא כי ענינו ומהותו של דיבור בכללותו הוא שדבר שהיה נמצא במחשבתו של אדם, הרי על ידי כוח הדיבור מוציאו ומגלהו לזולתו. וכמו כן הוא בסגולה המיוחדת שישנה בדיבור, שלפעמים מגיע לאדם דבר עונש או נזק, אך הדבר נותר בהעלם ברוחניות ולא בא לגילוי בעונש גשמי. וכאשר מדבר האדם ומבטא בשפתיו ענין של "פורענות" וכיוצא – הרי זה מגלה את מה שהיה בהעלם ומביא על האדם את העונש.

ועל כן לשון הרע "קטיל תליתאי" – שמזיקה גם לזה שדובר אודותיו, כי תוכן הלשון הרע שדיברו יכול להיות לפעמים בהעלם בנפשו של המדובר, ויישאר כך לעולם, בלי להביא תוצאות מזיקות כלל. וכאשר חוטאים בעלי הלשון הרע ומדברים אודות הרע בפירוש – בכוחם לגרום שיתגלה הרע שהיה בהעלם בנפשו של המדובר, ויבוא לידי ביטוי בפועל רח"ל.

דיבור בשבחו של צדיק מסייעו בעבודת ה'

אך כל דבר שישנו ברע – הנה "מרובה מידה טובה ממידת פורענות" (סוטה יא, א), ואם דיבור שלילי של רע בכוחו לפעול ולגלות ענינים בלתי טובים בנפשו של המדובר, הרי על-אחת-כמה – וכמה שדיבור של טוב בשבחו ומעלותיו של יהודי, פועל בו לטובה, וגורם אשר עניני טוב שהיו בו בהעלם יבואו לידי גילוי בפועל טוב, והרי הדבר מחזקו ומסייעו בעבודתו את הבורא ית"ש.

ויתר על כן – "מידה טובה" היא מרובה מ"מידת פורענות", וכוחם של דברי טוב ושבח עולה על כוחה של לשון הרע. והרי הם מביאים תועלת למדובר, ביתר שאת ממה שמזיק דיבור לשון הרע למדובר.

ואם בשבח שמוציא בן אנוש מפיו אמרו שהדבר מביא לידי גילוי כוחות הטוב שבו, הרי טובה כפולה ומכופלת כאשר מדובר על שבח הבא מהשי"ת עצמו, שבוודאי שהדבר מועיל ומסייע ביותר בעבודת המשובח. ובפרט בעת שהדבר מופיע בפירוש בתורה הקדושה.

ומשום כך, כאשר מזכירים את שמו של נח – מוסיף הקב"ה מיד "נח איש צדיק", כי כאשר מדברים אודות צדיק, הרי "זכר צדיק לברכה" – שיש לברכו ולהזכיר שבחו ומעלתו, בכדי שהדבר יסייעו ויגלה אצלו כוחות טובים פנימיים שבו (וראה בכ"ז בארוכה בלקוטי שיחות חכ"ז עמ' 163 ואילך).

דין שליחות בעשיית התיבה

יְקִידִים מַחְקִירֵת הַצֶּפֶ"נ בְּגֵר חַיִּב בְּנִין הַתִּיבָה, וְיִקְשָׁה בְּאוֹפֶן בְּנִינָה ע"י נח / ית'ה ב' האופנים שמצינו ברש"י דהוא תלוי בחקירה הנ"ל אי החיוב ה' בהבני' ע"צמה או במציאות התיבה, או בדרך אחרת דלכר"ע החיוב ה' בהבני' ע"צמה כמו בסוכה, ואיפליגו אי שייך שליח בבני נח

לענין שליחות, נחלקו הפוסקים אי בבני נח (דלית בהו שליחות לענין ישראל) איכא דין שליחות מאחד לחבירו להיות שלוחו כמותו. יש שכתבו (שו"ת משאת בנימין סצ"ז. ש"ך חו"מ סרמ"ג סק"ה. ארעא דרבנן אות א' ס"ה) דשפיר שייך בהו גדר שליחות, ויש שכתבו (מג"א או"ח סתמ"ח סק"ד. ב"ש אה"ע ס"ה סקי"ט. ועוד) דליתא בהו. ועיי' מחנ"א ה' שלוחין סי"ד דהעלה שהיא פלוגתא בבלי וירושלמי.

ונראה לתלות בענין זה דברי רש"י גבי תיבת נח. ובהקדם חקירת הגאון מרוגצוב (צפע"נ עה"ת עה"פ. וש"נ) לענין התיבה, אי מהות המצוה שנתחייב בה נח היתה בהעשי' עצמה, היינו פעולת הבני', או "המצוה הוה המציאות ולא הבנין" (עיי"ש מה שחילק כעין זה בין בניית מקדש למשכן, דבמשכן הציווי על גוף העשי'. וראה לקו"ש ח"א ע' 183), היינו שהחיוב היתה התוצאה – שיהי' תיבה בנוי'.

ובאמת לכאורה הסביר נותנת בפשטות שעיךר הציווי דעשיית התיבה הוא התוצאה, כי הלא כל ענין התיבה הוא שתהי' בנוי' ועומדת בשביל הצלת נח ואשר לו כו'.

סיפור שבחו של נח – כשמדובר על עבודתו

ומעתה יעלה כפתור ופרח מה שהמתינה תורה מהזכרת שבחו של נח עד לפרשתנו, אף ששמו נאמר כבר בפרשת בראשית.

ענינו של נח המסופר בפרשת בראשית, הוא מה ש"נח מצא חן בעיני ה'". והנה, כאשר משתמשים בביטוי "מצא חן" אין הכוונה לבטא רק את יופיו העצמי של הדבר, אלא בעיקר את יופי וחביבות הדבר בעיני המתבונן. פעמים שהדבר כשלעצמו אינו בתכלית היופי, אלא שבעיני פלוני הדבר מוצא "חן" והוא יפה בדעתו (וראה סוטה מז, א).

וממילא כאשר מכריזה התורה "ונח מצא חן בעיני ה'" – אין הדבר מספר כל כך אודות עבודתו העצמית של נח, כי אם מה שהקב"ה חיבבו מצדו באופן של נשיאת "חן", כאמור (וראה ב"ר פכ"ח: "לא שהיה כדאי, אלא שמצא חן"). וכמודגש גם בלשון "מצא" חן, שהמוצא אינו מתייגע ועמל על המציאה, אלא באה לו בהיסח הדעת.

ולכן, בהזכרת נח באופן זה אין צורך בדיבור בשבחו, כי שבחו של הצדיק נחוץ בכדי לסייעו בעבודתו, ובפרשת בראשית אין מדברים עדיין אודות עבודת ה' של נח.

עבודתו ויגיעתו של נח למלא את רצון הבורא מסופרת לראשונה בפרשתנו. ואכן מיד כאשר מזכירים את נח בקשר עם עבודת הבורא, מכריזה התורה "נח איש צדיק": כי התועלת שבשבח היא כאשר מדובר אודות עבודתו של האדם, שפועלים בו גילוי הכוחות הנעלמים שטמונים בו.

להיות "כלי" להמשיך שפע טוב מלמעלה

וממוצא דבר אתה למד הוראה נפלאה בעבודת ה':

על יהודי להשתדל לראות את הטוב שבחברו, ולדבר במעלותיו ובשבחו. בכך פועל הוא אשר הטוב שבאותו יהודי יתגלה עוד יותר ויביא תוצאות טובות בעבודתו בפועל.

זאת ועוד, אשר עצם הדיבור בשבח ובטוב חברו פועל שיהיה האדם "כלי" להמשיך השפעת טובה מלמעלה. וכפי שנודע מה דאיתא בסה"ק (קובץ מכתבים לתהלים "אהל יוסף יצחק" עמ' 199) שכאשר "האב... הסתכל באורחות חיי ילדיו והתנהגותם הטובה באהבה באחרונה בשלום ובריעות, איש את רצון רעהו ימלא, וכל אחד דואג לטובת חברו כלטובת עצמו, ומהם גם המניחים דאגת עצמם בשביל דאגת מילוי צרכי חבריהם, אז נתמלא האב עונג ונחת-רוח מהנהגות בניו, ומפליא לעשות לקיים משאלותיהם".

אל תירא מ"מים רבים"!

בהפטרת פרשת נח (ישעי' נד, ט) נקראים מי המבול בשם "מי נח". ואף שלכאורה "נח" הוא מלשון מנוחה, שהיא ההיפך בתכלית מכל ענין המבול – הנה מבואר בזה (תו"א ריש פרשתנו), שהמבול פעל בעולם "נייחא דרוחא", כי מי המבול טיהרו את הארץ כמי מקוה, והביאוהו למצב נעלה יותר; ולכן בדברי הנביאים – שהם המגלים את הכוונה הפנימית, כמ"ש "גלה סודו אל עבדיו הנביאים" (עמוס ג, ז) – נקראים מי המבול על שם תכלית המעלה שבאה על ידם, "מי נח".

ומכאן הוראה לגבי הזמן שבו קורין פרשה זו – התחלת חודש חשוון:

כאשר יהודי יוצא מחודש תשרי המשובע בכל, וצריך לחזור לעבודה הרגילה ב"עובדין דחול" – יכול הוא להתיירא מה"מים רבים" של העולם, דהיינו ריבוי הטרדות והמחשבות שבעיני עולם הזה.

ועל זה באה ההוראה, ש"מים רבים" אלו נקראים בשם "מי נח", לשון מנוחה, כי על ידי שיהודי עובד עבודתו, ומצליח להתגבר על ריבוי הטרדות והמחשבות המבלבלות – הרי הוא מגיע למעלה יתירה, עד שה"מים רבים" עצמם נהפכים ל"מי נח", ומביאים לו "נייחא דרוחא" בכל עניניו הרוחניים והגשמיים גם יחד.

הפיזור טוב ומועיל

ידוע כי מיום השבת מתברכים כל ימי השבוע שלאחריו (זח"ב סג, ב. פח, ב). ועפ"ז נמצא, שאחד הימים המתברכים משבת פרשת נח הוא שבעה במר חשוון, היום שבו הגיע "אחרון שבישראל לנהר פרת" לאחר שעלה לרגל בחג הסוכות (תענית י, א).

ויש לבאר את שייכות יום זה לתוכנה של פרשת נח:

בסוף פרשתנו מסופר אודות דור הפלגה, שרצו שכל ישוב בני האדם יהי' במקום אחד, ולכן בנו עיר ומגדל ששם יתאחדו כולם; אולם דבר זה הי' נגד כוונת הקב"ה בבריאת העולם, שצוה "מלאו את הארץ וכבשוה" (בראשית א, כח), היינו שרצון הקב"ה הוא שבני האדם ימלאו את הארץ כולה ולא יהיו רק במקום אחד. וזהו ש"ויפץ ה' אותם משם על פני כל הארץ" (פרשתנו יא, ח), שלא הי' זה עונש סתם, אלא שעל ידי זה נתמלא רצון ה' (שבתחילת הבריאה) שבני האדם יתפזרו בכל קצוי תבל.

וזהו גם ענינו של יום שבעה במרחשוון:

בחודש תשרי היו כל ישראל עולים לרגל לירושלים, ואז היתה אחדות כפשוטה, וגם אחדות ברוחניות, שכולם מאוחדים בלב אחד "לראות את פני ה'"; ולאחר הרגל היו נפרדים איש מרעהו וחוזרים איש איש למקומו, עד שבשבעה במרחשוון הי' מגיע "אחרון שבישראל לנהר פרת", ונמצא שביום זה נמצאים בני ישראל בפיזור הגדול ביותר.

אולם בפנימיות יש מעלה בפיזור זה, כי הכוונה האלוקית היא שאור הקדושה לא יישאר בירושלים ובסמיכות לה בלבד, אלא שבני ישראל יתפזרו למקומותיהם ויעשו שם "דירה לו יתברך בתחתונים", עד למקומות הרחוקים ביותר שבגבול "נהר פרת".